

Nyelvvizsgák (1922–1939)

Trianon után a román hatóságok egyik első dolga volt, hogy az erdélyi közalkalmazottakkal és köztisztviselőkkel egyrészt aláírassák a Román Királyság iránti hűségesküt, másrészt az államnyelvből és az új állam történelméből, földrajzából és alkotmányából levizsgáztassák őket.

Szebeniné Tódor Rozália (id. Szebeni Antal felesége) 1922-ben már tíz éve népiskolai tanítónő volt Csicsóban (mint láttuk, oklevelét 1912-ben szerezte az Orsolya-szüzek vezetése alatt álló nagyváradi római katolikus tanítóképzőben), de azt az ellenségei sem állíthatták róla, hogy a román nyelvet kente-vágtató volna, Románia történelméről, pláne alkotmányáról nem is beszélve. Most őszintén: miért is merült volna el bárki ezek tanulmányozásában Csíkcsicsóban, Székelyföld szívében?

A román közigazgatást ez nem igazán érdekelte. 1922 szeptemberében (két évvel a békediktátum aláírása és egy évvel a hatálybalépése után) egy hónapos tanfolyamot követően úgy megbuktatták az akkor 34 éves Rozáliát, hogy csak úgy füstölt (*következő oldal*), és természetesen pótvizsgára utasították.

1924-ben másodszor is megbuktatták, majd 1930-ban, a harmadik próbálkozásra végül nagy nehezen átment; a maximális 10-ből 6 pontot szerzett (*80. oldal*). 1922–1930 között is tanított ugyan, de csak egyházi iskolában, és minden évben külön kérelmeznie kellett, hogy az engedélyt – méltányosságból – átmenetileg megkapja.

Nyelvvizsga – Szebeni Róza megbukott

Nyelvvizsga – Szabasi Róza átment

Aztán a következő években – mivel Csicsóban az égvilágon mindent tudott gyakorolni, csak pont a román nyelvet nem – további rendszeres nyelvi továbbképzéseken kellett részt vennie. Ezekről ez az 1939-es utasítás maradt fenn: augusztus 3-tól 28-ig a Szeben megyei Szelistyre (Săliște) rendelik román nyelvi továbbképzésre. A helyszínt a szimbolikus megoldásokra mindig is hajlamos román hatóságok nem találomra választották: Szelistye nemcsak az asszonyairól híres (lásd Mikszáth nagyszerű kisregényét), hanem arról is, hogy a kora újkor óta az erdélyi románság egyik spirituális központja és zarándokhelye. A 19. század közepétől, aztán különösen a két világháború között olyasféle szerepet töltött be, mint nálunk Csíksomlyó; nehéz volt olyan bukaresti román művészt vagy elit értelmiségit találni, aki 1922–1940 között ne tett volna legalább egy tisztelgő látogatást „az erdélyi románság egyik spirituális bölcsőjénél” – ahogy előszeretettel hivatkoztak rá.

Berendelés nyelvi továbbképzésre

Az orosz katonák mindent elvittek (1944)

1944 szeptemberének elején már a legoptimistább magyar hazafiak számára is világossá vált, hogy a Székelyföld (ismét) elveszett. Keletről a szovjet csapatok, délről az alig két hete rugalmasan oldalt és szövetségest váltott románok keltek át a Kárpátokon. A terület kiürítése szeptember 7-én megkezdődött, s a hátszág felé visszavonuló német-magyar csapatokhoz a polgári lakosság egy része is csatlakozott.

Szebeni Antal is hátrahagyta csíkszicsói házát és a Farkaslakán található vegyeskereskedését, majd amikor néhány hét múlva visszatért, alaposan szemügyre vette az orosz katonák által hátrahagyott romokat. Előszedte az akkurátusan vezetett árukészleti kimutatást, és – talán egy jobb jövő reményében, abban bízva, hogy egyszer majd lesz illetékes hatóság, ahová ezt benyújthatja, némi kompenzációért cserébe – elkészítette a 159–162. oldalakon látható listát azokról a tételekről, amelyeket a Vörös Hadsereg katonái feléltek és/vagy magukkal vittek. Ilyen hatóság nem lett a későbbiekben, úgyhogy a lista megmaradt a családi archívumban, mementóként.

A felsorolás (amely a „Szebeni Antal csíkszicsói lakos kereskedőnek lakóhelyén és menekülése közben Udvarhely megye Farkaslakán az orosz katonák által okozott káráról” alcímet viseli) 81 tételből áll. Ezek összértéke 164828.-pengő, ami (a pengő értékének 1944-es mélyrepülését is figyelembe véve) mai (2020) vásárlóerőre átszámítva körülbelül 16 millió forintot tesz ki.

Kimutatás

Szebeni Antal csíkszicsói lakos kereskedőnek lakóhelyén és menekülése közben Udvarhely megye Farkaslakán az orosz-katonák által okozott káráról.

№	Tárgy megnevezése.	Pengő	filler
1	1 db. körfésűs hímő	10000	
2	1 „ hajlékosai	6000	
3	2 pár hím 1/300 1/200	5000	
4	2 db. skrapucskai	4000	
5	1 db. női öreklépár	1500	
6	2 „ csapigip 1/300 1/1500	2000	
7	1 db. állóóra	3000	
8	A lakásban és kereskedésben elvett bútort	20000	
9	700 kg. szék	2000	500
10	1000 kg. arpa	2000	300
11	5000 „ kendergöngy	1500	
12	2000 „ kendergöngy	400	
13	20 m ³ fenyőfűrész	3000	
14	10 m ³ faragottfa	2200	
15	20 m ³ fenyődeszka	6000	
16	7 db. fenyő és kendergöngy 1/200 1/100	2000	
17	3 db. szék 1 db.	6000	
18	3 db. szék	1050	
19	14 „ szék	1500	
		összesen:	75130,-

Az orosz katonák által elvitt árukészlet – első oldal

Földelvételek (1959)

A „mezőgazdaság szocialista átalakítása” néven futó bolsevik projekt Romániában 1949-ben kezdődött, és hivatalosan 1962-ben fejeződött be. Az egyéni parasztgazdálkodók mezőgazdasági termelőszövetkezetekbe (CAP = cooperativă agricolă de producție) vagy állami mezőgazdasági vállalatokba (GOSTAT = gospodărie agricolă de stat) kényszerítésének módszertana roppant változatos volt: a szelíd rábeszéléstől a zsaroláson és a nyílt fenyegetéseken keresztül a testi erőszakig terjedt. Az 1950-es években a Román Kommunista Párt Központi Bizottságának kollektivizálásért (és a kulákok bebörtönzéséért) felelős illetékesét Alexandru Moghioroșnak hívták, aki Mogyorós Sándorként született 1911-ben Nagyszalontán. Többek között neki tulajdonítható, hogy 1962-re a „szocialista mezőgazdasági egységek” (vagyis a téészek és az állami gazdaságok) az ország mezőgazdasági művelésre alkalmas területének a 93 százalékát foglalták magukba.

Az alapképlet roppant egyszerű volt: a földtulajdonos „önként” átadta termőföldjét az államnak, majd ezt a társulás tagjai közösen megművelték, s a terményekből vagy ezek hasznából részesedést kaptak.

A Székelyföldön a kollektivizálás egy kicsit dőcögösen indult, hiszen itt nincsenek olyan nagy, egybefüggő termőföldek, mint mondjuk a Bánságban vagy Olténiában, ráadásul a termőképességük is gyengébb. A székely gazdák földjeinek jelentős része mindig is erdő vagy kaszáló volt (esetleg pityókaföld), nem pedig búzamező vagy kukoricás. Ettől függetlenül a kommunista állam

lassanként itt is rátette a kezét mindenre, amire szemet vetett, s fokozatosan bekebelezte a magánkézben lévő földek jelentős hányadát. Igaz, errefelé inkább „állami gazdaságok” voltak és nem szövetkezetek, de a lényeg ugyanaz volt: elvenni a földet a gaz kulákoktól. Romániában az 1960-as évekig érvényes meghatározás szerint az öt hektárnál nagyobb földterület tulajdonosa automatikusan kuláknak minősült, s a rendszer ellenségének tekintették.

Az 1995-ben beszerzett és itt bemutatott levéltári igazolás szerint ifj. Szebeni Antalt a kommunista hatóságok hivatalosan is kulákként tartották nyilván birtokolt és apai örökségéből származó 17,86 hektár föld (amiből 11,55 hektár szántóföld, 6,21 hektár kaszáló és 0,1 hektár háztáji) miatt.

Igazolás arról, hogy ifj. Szebeni Antalt kulákként tartották nyilván

